

Biologische landbouw in Italië

Binnen de Europese Unie is Italië marktleider op het gebied van biologische landbouw, zowel wat productie als aantal bedrijven betreft. Wereldwijd staat Italië op de vijfde plaats na Australië, China, Argentinië en de VS. Deze stevige positie roept om een uitgebreide schets van de markt.

Sinds begin jaren negentig met 2001 als piekjaar, maakte de sector een constante groei door met een gemiddelde toename op jaarbasis van 12% in aantal bedrijven en 19% in areaal. De grootste toename deed zich voor bij de verwerkings- en importbedrijven die hun aantal met respectievelijk 40% en 82% zagen stijgen. Na een paar jaar van stagnatie en zelfs terugloop die grotendeels wordt toegeschreven aan de afnemende steun aan de sector, werd in 2005 de groei weer ingezet mede dankzij de Plattelands Ontwikkelings Programma's die zich in de meeste regio's vrijwel uitsluitend op de biologische landbouw richtten.

Cijfers

Eind 2006 telde Italië 51.065 bedrijven die actief zijn in de biologische landbouw. Hiervan waren er 45.115 primaire productiebedrijven, 4.739 verwerkingsbedrijven, 194 importeurs en 1.017 met overige activiteiten. Ten opzichte van het jaar ervoor betekende dit

Kenmerken biologische consument

Uit onderzoek is gebleken dat de biologisch consument tussen de 30 en 49 jaar oud is, een academische titel heeft, een midden-hoog inkomen heeft en in N-O Italië woonachtig is (73%, Centrum en Sardinië 19% en Zuiden en Sicilië 8%).

Kenmerken biologische boer

Volgens onderzoek van de boerenbond Coldiretti is driekwart van de biologische boeren jonger dan 45 jaar, 70% is tevreden met zijn beroep, 20,3% is vrouw, 46% heeft slechts 2 à 3 jaar ervaring in de landbouw en 1% is buitenlander.

een totale groei van 2,42%. Het areaal met inbegrip van omschakelingsarealen nam in 2006 toe met 7,6% en kwam hiermee boven een miljoen hectare, en wel op 1.148.162 hectare op een totaal van 30 miljoen wereldwijd. Het biologische areaal beslaat 9% van de totale nationale landbouwgrond. De gemiddelde bedrijfsomvang bedraagt 25 hectare, hetgeen groter is dan het gemiddelde van de bedrijven in de conventionele landbouw (7,4 hectare). Dit valt te verklaren uit het feit dat circa 70% van de biologische landbouw gewijd is aan de teelt van voedergewassen, granen en gras- en weideland. De biologische veeteelt en de noodzaak tot wisselbouw hebben hierin een groot aandeel. Andere belangrijke teelten zijn die van pit- en steenvruchten en met name van olijven, wijndruiven, citrus en fruit. Maar ook de teelt van industriële gewassen.

Ontwikkeling

Een nieuwe ontwikkeling is de toename in de biologische productie van Mediterrane teelten, niet alleen vanwege de toenemende vraag uit Noord-Europa, maar ook als gevolg van de stijgende interne belangstelling. Een belangrijke rol in de toename van de interne consumptie is toe te schrijven aan de gemeenten.

Zij hebben het initiatief genomen biologische producten te serveren voor de schoolmaaltijden en voor andere collectieve restauratie. In dit verband valt een explosieve groei waar te nemen bij de productie van verse groenten, meloen en aardbeien. Ze namen een oppervlakte van 40.000 hectare, wat een toename van 150% betekent. Hierbij kan niet onvermeld blijven dat ook het areaal peulvruchten verdubbelde.

In de biologische veehouderij zet de positieve ontwikkeling door, met uitzondering van de varkenshouderij waar in 2006 het aantal varkens afnam met 5,1% tot 30.000 stuks. Beter ging het met de pluimvee-sector waar herstel optrad na de negatieve gevolgen van de vogel-

griep. In deze sector steeg het aantal dieren met 60% tot 1,57 miljoen dieren. Ook het schapenbestand nam toe met 15,3% tot 850.000 stuks. De rundveestapel bleef met 222.725 dieren praktisch gelijk. Als laatste kan de opkomst van de biologische zorgboerderij ook gezien worden als een ontwikkeling op het gebied van biologische landbouw.

De biologische landbouw kent dezelfde geografische spreiding als de conventionele landbouw, wat inhoudt dat de boerenbedrijven (circa 62%) in het zuiden zijn geconcentreerd, terwijl de verwerkings- en importbedrijven zich hoofdzakelijk in Noord en Midden-Italië bevinden. Sicilië en Calabrië zijn volgens cijfers uit 2006 met respectievelijk 7.512 en 6.566 bedrijven de regio's met het grootste aantal boerenbedrijven. Wat primaire productie betreft is ook de noordelijke regio Emilia-Romagna van belang. Deze regio telt 3.053 bedrijven en heeft overigens ook het grootste aantal verwerkende bedrijven (679) op haar naam staan én de meeste importeurs (38). Hiermee komt het totale aantal bedrijven dat in de biologische landbouw actief is op 3.898. Sicilië telt 8.110 biologische bedrijven en gaat daarmee aan kop.

De positieve trend in de biologische landbouw is echter niet gelijk over het gehele land en de diverse bedrijfscategorieën verdeeld.

Op biologische varkensbedrijven lopen varkens vrij en blij rond.

Zo valt er een verschuiving van groei waar te nemen van primaire productiebedrijven naar verwerkende en importbedrijven. Zo deed zich in Zuid-Italië, in de regio's Basilicata en Calabrië, een explosieve stijging voor van respectievelijk 142% (2005) en 65,5% (2006), terwijl de meeste andere regio's een afname lieten zien. Op landelijk niveau steeg het aantal biologische boeren slechts met 0,9%. Deze sterke toename is toe te schrijven aan de openstelling van ondersteuningsprogramma's voor de biologische landbouw die in deze regio's met vertraging werden ingevoerd. Een grotere toename werd daarentegen geregistreerd bij verwerkingsbedrijven (+4,5%) en importeurs (+4,9%), Opmerkelijk is de aanzienlijke stijging van het aantal zelfverwerkende boerenbedrijven (+151,7%, met uitschieters voor Lombardije +880% en Basilicata +533%). Dit bevestigt de in de laatste jaren ingezette tendens van een meer marktgerichte benadering van de sector. Omdat de op het bedrijf geteelde producten daar ook verwerkt worden, komt de toegevoegde waarde ten goede van de boer. Hij kan hiermee zijn primaire productie ondersteunen bij het uitblijven van steunmaatregelen. De praktijk wijst uit dat ondersteuningsprogramma's van groot belang zijn voor de verdere ontwikkeling van de biologische landbouw. Dit blijkt wel uit de groei in Campanië en Basilicata.

Productie en verwerking

De reden dat productie en verwerking vaak op hetzelfde bedrijf plaatsvinden, is de versnipperde en niet continue aanvoer voor de verwerking en het ontbreken van een gestandaardiseerde kwaliteit. Hierdoor is de verwerking van biologische grondstoffen hoofdzakelijk ambachtelijk en kleinschalig. De boerenbedrijven die hun producten ook verwerken, zijn daarom voornamelijk familiebedrijven. Een derde van de bedrijven voorziet in de eigen ingrediënten. Bij olie- en wijnproducten is dit zelfs meer dan de helft. Het merendeel van de bedrijven betreft de grondstoffen op lokaal niveau of in de regio. Slechts een kwart betreft deze elders in Italië of uit het buitenland. Voor de productie van biologische melk wordt vrijwel uitsluitend de op het bedrijf geproduceerde melk gebruikt of die van bedrijven in de directe omgeving.

Alleen bij granen is er een duidelijke scheiding tussen productie en verwerking te zien, deels vanwege noodzakelijke tussenbewerkingen als meel. Naast de familiebedrijven komen coöperaties en producentenverenigingen voor. Zij opereren hoofdzakelijk in de graanteelt en de veehouderij.

Distributiekanaal

In Italië vindt een verschuiving plaats van de verkoop via de supermarktketens naar de gespecialiseerde winkels en rechtstreekse verkoop. Met name de rechtstreekse verkoop heeft zich de afgelopen periode sterk ontwikkeld als gevolg van de grote stijging van de voedselprijzen. In dit verband propageren de boerenbonden het 0-kilometerbeleid dat zowel tot goedkopere en gezonde voedingsmiddelen voor de consument leidt, als ook bijdraagt aan de bescherming van het milieu en de afstand tussen producent en consument overbruggt. Doelstelling van de boerenbond is ook regionale zelfvoorziening te behalen om zo prijsspeculaties te voorkomen. Ook worden inkoopgroepen populairder. Hiermee verzekert een groep consumenten zich van de regelmatige levering van een gevarieerd pakket seizoensgebonden biologische producten.

Foto's: met dank aan Eurocarni

Het aansnijden van de eerste biologische ham met het 'Beschermd Oorsprongs Benaming' BOB-keurmerk tijdens een conferentie over biologische landbouw.

Invoer

Het Italiaanse ministerie van Landbouw, Voeding en Bosbouw heeft een eigen informatiesysteem voor de biologische landbouw. Via dit systeem (www.sinab.it) verstrekt het ministerie informatie over de jaarlijks toegekende vergunningen aan derde landen voor de invoer van biologische producten in Italië. Sinds 2006 zijn naast de gegevens met betrekking tot het soort product, land van herkomst en de maximum door de importeur gevraagde hoeveelheid, ook de daadwerkelijk geïmporteerde hoeveelheden beschikbaar. De importeur dient deze informatie maandelijks aan het ministerie door te geven. Uit de gegevens van 2006 blijkt dat invoer steeds belangrijker wordt. Zo vond bijna een verdrievoudiging plaats (van 115 naar 319) van het aantal verleende vergunningen ten opzichte van 2005. Het eigenlijk toegestane volume nam toe met ruim 28% tot een totaal gewicht van ruim 260.000 ton. De toename van de vergunningen geeft ook een verschuiving in het aandeel van de continenten in de invoer te zien. Zo nam het aandeel van niet-communautaire Europese landen fors toe ten koste van de andere continenten en wel van 11% naar 43%. Zuid-Amerika zag haar aandeel teruglopen van 27% naar 19,8%, Azië van 27% naar 18,6%, Noord- en Midden Amerika van 21% naar 15,2% en Afrika van 14,0% naar 3,8%. Wat producten betreft steeg in 2006 de vraag naar industriële gewassen met 30,9% het meest met een totaal van 58.500 ton. Rietsuiker steeg met 26% tot een hoeveelheid van 24.100 ton. Deze producten nemen ook het grootste aandeel in de import voor hun rekening, respectievelijk 39,5% en 12%. Andere belangrijke producten zijn bananen, groenten en fruit, peulvruchten, rijst en cacao.

Consumptie

Ondanks de sterke positie van Italië op het gebied van biologische productie, neemt de consumptie met iets meer dan 2 miljard euro een bescheiden plaats in ten opzichte van landen als Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Toch werd na een aantal jaren van stagnatie in

2006 een stijging van 9,9% in de uitgaven voor biologische producten geregistreerd. Hier draagt ook als eerder vermeld het gebruik van biologische producten in schoolkantines en de collectieve restauratie bij. De producten die het meest door de Italiaanse consument worden gekocht zijn zuivel en verse en verwerkte groenten en fruit. Zij nemen samen 38% van de afzet voor hun rekening. Babyproducten, pasta en rijst, eieren, vlees en vleeswaren blijven gestaag groeien terwijl de uitgaven voor olie, brood, biscuit, zoetwaren en snacks teruglopen.

De toename in de consumptie van biologische producten is ook geografisch bepaald. Zo gaf het koopkrachtigere Noorden in 2006 circa 19% meer aan biologische producten uit, terwijl de consument in Zuid-Italië 12,7% en die in Midden-Italië 9% minder besteedde.

Toekomstverwachtingen

Volgens berichten zouden gezien de sterk gestegen voedselprijzen en de verminderde koopkracht de consumentenuitgaven voor biologische producten in Italië teruglopen. De Italiaanse Vereniging van Biologische Landbouw (AIAB) denkt daar anders over.

Door de invoering van de euro en de wereldwijd gestegen prijzen voor levensmiddelen, is het prijsverschil tussen conventionele en biologische producten namelijk kleiner geworden. Wel een punt van zorg is dat de productie geen gelijke tred houdt met de vraag. Een van de belangrijkste oorzaken is het uitblijven van een nieuw EU-actieplan voor de biologische landbouw, onderbelichting van de biologische landbouw in de nationale politiek en in de laatste Italiaanse Plattelands Ontwikkelings Programma's 2007-2013. De AIAB zal zich voor deze lancune hard maken richting zowel de nationale overheid als de Europese Unie.

Tineke Zwitser
LNV-Attachee Rome